

RECENSION

Gunnar Björnsson, *Moral Internalism. An Essay in Moral Psychology* (Preprint from Stockholm University The Department of Philosophy, 1998).

När jag inledde mina studier i praktisk filosofi i Lund i början av 70-talet var den värdeteoretiska non-kognitivismen – doktrinen att värderande och normativa omdömen varken är sanna eller falska – religion, och den imponerande Manfred Moritz var dess lokale profet. I Oxford, som jag också vistades i under detta årtionde, behärskade fortfarande den stridbare Dick Hare den moralfilosofiska scenen. Genom någon märklig resistens undgick jag dock att själv bli smittad av den non-kognitivistiska epidemin.

Sedan dess har den non-kognitivistiska vurmen bedarrat, och min kognitivism har kunnat fortleva oantastad. I och med att jag accepterade uppdraget som fakultetsopponent på Gunnar Björnssons doktorsavhandling *Moral Internalism. An Essay in Moral Psychology* hamnade den emellertid på nytt under eld. Det är en välskriven avhandling, men skulle verkligen Björnsson mäkta med det som Hare och Moritz

gått bet på? Nej, jag framhårdar i min kognitivism. Björnsson tillämpar visserligen ett lurigt konstgrepp som skulle kunna leda mig i fällan: han utger sig för att förespråka "moralisk internalism", och det hör till saken att min internalism är minst lika djupt rotad som min kognitivism. Men jag skall strax förklara varför jag inte sväljer betet, utan förblir kognitivist oaktat min internalism – en position som Björnssons taxonomi följande inte lämnar utrymme för.

Uppläggningsen av boken är i korthet denna. Efter en kort introduktion utvecklar Björnsson i kapitel 2 sin uppfattning av moralisk internalism. I kapitel 3 tittar han på några traditionella argument för moralisk internalism som appellerar till den intima relationen mellan moral och motivation. Dessa argument räcker dock enligt hans förmenande inte ända fram. De följande två kapitlen behandlar invändningar mot internalism som han hävdar att åtminstone hans omhuldade version av den kan bemöta. Slutomdömet blir att den moraliska internalismen ger den enklaste förklaringen av genomgångna data.

Jag skall i huvudsak visa, för det

första, att Björnssons konception av moralisk internalism sammanför element som borde ha separerats i diskussionen i dessa kapitel. För det andra skall jag kritiskt kommentera några aspekter av den version av moralisk internalism han gör till sin egen.

Vad innebär moralisk internalism?

I allra grävsta ordalag innebär den att moralen nödvändigtvis motiverar. Björnsson ger en första karakteristik som ansluter till denna idé: "if a person has the opinion that it would be wrong of her not to perform a certain action, then she will be motivated to perform that action" (s 11). Denna utsaga preciseras strax på följande sätt: "People's opinions about the moral rightness or wrongness of actions – their 'moral opinions' – consist of moral motivation" (s 12).

Dessa karakteristiker gör emellertid ett väsentligt tillägg till min grova formulering. De implicerar *non-cognitivism* eller utesluter att moraliska åsikter är trosföreställningar, ty det förhållandet att en person har en trosföreställning kan inte innehålla att vederbörande hyser motivation; än mindre kan detta förhållande "bestå" i ett motivationellt förhållande. Björnsson tror att, eftersom hans uppfattning av internalism inte innehåller någon "referens" till kognitivism (eller "representationalism" som han säger), är den logiskt förenlig med förekomsten av en kognitivistisk internalism (s 41). Men även om en sådan internalism inte fram-

ställs som en *explicit* motsägelse, kan den vara en *implicit* sådan. Så är fallet om det är logiskt eller i djupaste mening omöjligt att en trosföreställning består i eller innehåller motivation, vilket jag tänker mig att en närmre analys avslöjar.

En trosföreställnings essentiella funktion är att beskriva eller sanningssenligt överensstamma med fakta. Ett tillstånd med denna funktion kan också *empiriskt* visa sig ha funktionen att motivera till handling eller att tendera att förorsaka handling. Men den förra funktionen kan omöjligt bestå i eller innehålla den senare funktionen. Något kan mycket väl ha den förra funktionen, men sakna den senare. Det kan beskriva verkligheten till följd av att det s a s tar emot inkommande signaler från verkligheten, utan att för den skull avge utgående signaler som modifierar dess beteende. Om ett tillstånd består i motivation, kan det följaktligen inte vara rent kognitivt. Jag vidhåller alltså att, enligt Björnssons karakteristik av moralisk internalism, kommer det internalistiska förhållandet att moralen nödvändigtvis motiverar att logiskt härbergöra negationen av kognitivism, d v s non-kognitivism.

Enligt min mening bör dessa saker hållas isär och moralisk internalism bör uppfattas så att den innebär endast det förra. Det finns en vag internalistisk *kärntuition* som i termer av Björnssons favoritexempel kan uttryckas så här: att det är moraliskt fel (av mig) att göra en handling

säger något om att (åtminstone) jag är motiverad att göra den. Denna formulering är, som jag ser det, neutral mellan kognitivism och non-kognitivism. Kognitivismen hävdar att det att det är moraliskt fel av mig att göra en handling kan vara ett faktum precis som t ex att det är försent för mig att göra en handling. Internalismen kommer då att få formen att detta förhållande är en (logiskt) tillräcklig betingelse för att något motivationellt förhållande rörande (åtminstone) mig skall föreligga (ett motivationellt förhållande som olika internalistiska teorier specificerar olika). Om däremot non-kognitivismen är sann, finns det inga sådana fakta. Det finns bara fakta av typen att någon har åsikter som går ut på att det är moraliskt fel att handla på något visst sätt. Internalismen får då den form Björnsson ger den: att hysa en sådan åsikt innehåller, eller "består i", att man är passande motiverad.

Min bestämning av internalism harmonierar bättre med det nuvarande debattläget. Många av dagens tongivande moralfilosofer kallar sig internalister utan att för den skull vara non-kognitivist: Michael Smith, Bernard Williams, Christine Korsgaard, John McDowell, etc. I "Reasons and Motivation" (*Proceedings of Aristotelian Society*, suppl. vol. 71, 1997, s 104–5) särskiljer Parfit vad som i realiteten är non-kognitivistisk internalism under betäckningen "(moral) belief internalism" från övrig internalism som han

definierar på ett sådant sätt att den förutsätter kognitivism. Även om hans tillvägagångssätt skiljer sig från mitt, blir utfallet detsamma: det finns såväl kognitivistisk som non-kognitivistisk internalism.

Vad är moralisk externalism?

Björnssons sammansmältning av internalism och non-kognitivism vållar honom bryderi när han skall beskriva motståndarpositionen, moralisk *externalism*. Min uppfattning är att externalism helt enkelt bör förstås som negationen av internalism som jag har skisserat den. Detta resulterar i en uttömmande dikotomi.

Björnsson är emellertid ovillig att fatta externalismen som blott och bart negationen av internalism i *hans* tappning, ty då hade han nödgats klassificera den (kognitivistisk-) subjektivistiska uppfattningen att moraliska åsikter är trosföreställningar om ens egna nuvarande känslor eller viljeattityder som internalistisk enbart på dess kognitivistiska anstrykning. (Senare kommer jag att benämna denna position "den självbiografiska teorin", eftersom jag då kommer att använda "subjektivism" för annat syfte.) Det nekar han göra emedan dess relation till hans internalism är "too tight" (s 40). Ett förnekande av non-kognitivism är m a o i hans ögon inte tillräckligt för externalism. Men detta leder, egendomligt nog, till resultatet att den självbiografiska teorin varken är internalism eller externalism, oaktat sin nära relation till internalismen.

Det ytterligare krav han ställer på externalism är "objectivism, the (not very precise) thesis that the truth of moral opinions does not depend on the idiosyncratic optations of the moral judge" (s 40). Jag tror att detta skall tolkas så att enligt objektivismen kan moraliska åsikters sanning bero på åsiktsbärandens "optations", dvs önske- eller viljeattityder, ifall dessa inte är "idiosynkratiska", utan exempelvis står i samklang med något kollektivs (Björnsson skriver t ex att objektivism i hans bemärkelse innefattar olika former av relativism). En intersubjektivistisk doktrin, enligt vilken en moralisk åsikt är en sann-falsk trosföreställning angående att alla, inklusive man själv, som uppfyller vissa rationalitetsrestriktioner har vissa önske- eller viljeattityder, är således objektivistisk och därigenom externalistisk.

Resultatet blir en tredelning: internalism kontrasteras dels mot objektivistisk kognitivism (representationalism) – vilket utgör det Björnsson kallar "externalism" – dels mot subjektivistisk kognitivism. Den förra formen av kognitivism skiljer sig från den senare genom att den tillfredsställer "objektivism"-kravet. Men vad är den definitoriska eller nödvändiga skillnaden mellan objektivistisk kognitivism/externalism och internalism? Det visar sig att den är precis densamma som skillnaden mellan subjektivistisk kognitivism och internalism, nämligen kognitivism. Anledningen till detta är att en internalism kan uppfylla en non-

kognitiv motsvarighet till "objektivism"-kravet.

Tag t ex den universella preskriptivism som R M Hare förfäktar i *Moral Thinking* (Oxford: Clarendon Press, 1981). Dess kvintessens tycks vara att samtliga som genomför den moralterminologiskt anbefallna universaliseringen finner sig äga samma (utilitaristiska) preferenser. Moraliska åsikter kommer då inte att bestå i idiosynkratiska preferenser utan i preferenser som delas av alla som underkastar sig den föreskrivna proceduren. Därmed tillgodoser de något som är parallellt med Björnssons "objektivism"-krav – frånsatt att detta krav inte förutsätter att moraliska åsikter har sanningsvärde. Det enda som gör Hares teori internalistisk är därför dess non-kognitivism.

Det hjälper alltså föga att Björnsson introducerar "objektivism"-kravet, för internalistiska teorier kan tillmötesgå analoga krav. Så han dras fortfarande med problemet att det enda som behöver skilja en internalistisk teori från en externalistisk är att den förra är non-kognitivistisk medan den senare är kognitivistisk – alltså det som han förkastade som otillräckligt för att göra subjektivism (den självbiografiska teorin) till externalism. Men enligt gängse terminologi är det som skiljer (moralisk) internalism och externalism åt inte detta, utan obestriddligen deras syn på relationen mellan moral och motivation.

Låt oss därför definiera internalism

så att den blir neutral mellan kognitivism och non-kognitivism. Därigenom blir det möjligt att distingera mellan kognitivistisk och non-kognitivistisk internalism och mellan olika varianter av dessa beroende på exakt hur de bestämmer åsiktbärandens och eventuellt andras motivation. En sådan definition erhåller vi om externalismen helt enkelt bestäms som negationen av internalism i min bemärkelse. Externalismen hävdar då t ex att det är moraliskt fel av mig att utföra en handling inte säger något om min (eller andras) motivation att utföra handlingen.

Externalismen är alltid kognitivistisk. Den är också vad jag skulle vilja kalla objektivistisk i det att den påstår att något förhållande som är oavhängigt motivation eller önske- eller viljeattityder är åtminstone en *nödvändig* (kanske också tillräcklig) betingelse för ett moraliskt förhållande. Observera att en internalism kan vara objektivistisk i denna mening. Den kan nämligen hävda att även om attityder är nödvändiga för att något skall vara moraliskt, så är de inte tillräckliga: attityderna måste vara objektivt riktiga, riktade mot vissa objektiva förhållanden. (En sådan teori skisseras av Derek Parfit i *Reasons and Persons*, Oxford: Clarendon Press, 1984, s 502.) Men vanligen är internalismen vad jag skulle vilja kalla *subjektivistisk* i det att den avvisar dylika objektiva riktighetskrav och yrkar på tillräckligheten av villkor som är subjektiva i den meningen att de handlar om

motivationella attityder.

Björnssons motivationsteori

Björnssons internalism innebär att moraliska åsikter "consist of moral motivation". Denna uppfattning, utvecklade i kapitel 2, skall nu undersökas närmare. Björnsson har inte mycket att säga om hur en åsikt (eller motivation) som är "moralisk" skall identifieras, men det ser jag inte som en avgörande brist. Som han själv påpekar (s 14) kan man nöja sig med att konstatera att vi med säker hand kan plocka ut många paradigmatiske exempel av moraliska åsikter, rörande abort, eutanasi, u-landsbistånd och liknande. Detta verkar tillräckligt för att en testning av analyser av sådana åsikter skall vara genomförbar. Hur skulle vi kunna börja karakterisera vad som utmärker just moraliska åsikter om vi inte kunde enas kring sådana paradigmexempel?

Det är på att fördjupa motivationsbegreppet som han lägger ned sin energi. Han påstår att "a person is motivated to perform a certain act when she is in a state the function of which is to elicit that performance" (s 19). "Such states, the function of which is to elicit action when triggered by the relevant representations, will be referred to as 'strategy-selecting states'" (s 21). Senare tillfogar han att om strategiväljartillståndet skall vara en "desire" måste beteendet vara viljemässigt: "desires seem to be strategy-selecting states that elicit voluntary action rather than

any kind of behaviour” (s 24).

Huvudproblemet med denna beskrivning är att den inte fångar motivationella tillstånds essentiella karaktär av att vara *drivkrafter*, faktorer som *driver* en till handling. Det tycks inte vara själva strategiväljartillståndet som driver en till handling, utan den motiverande impulsen verkar komma från de föreställningar (”representations”) som utlöser (”trigger”) dessa tillstånd. De senare förefaller bara att ha funktionen att s a s styra eller kanalisera impulsen längs vissa ”strategier” eller riktlinjer. Motivationstillstånd framställs därmed som alltför lika vissa handlingsdispositioner som inte är motivationella.

Det tydligaste exemplet på en sådan icke-motivationell handlingsdisposition är kanske *färdigheten* att utföra en motorisk aktivitet som inbegriper flera moment, t ex att kunna dansa en dans. Här utlöser perceptionsföreställningen att man har utfört en viss dansrörelse utförandet av nästkommande dansrörelse. Men man har inte någon *vilja*, eller särskild motivation, att genomföra vart och ett moment av en väl intränad beteendesequens. I motsats till vad som är fallet under inläringsskedet, exekveras de efter grundlig övning ”automatiskt” på signal av perceptioner som meddelar att de närmast föregående leden av beteendet har genomförts.

En motorisk färdighet förefaller således vara ett strategiväljartillstånd som aktiveras av – huvudsakligen

perceptuella – föreställningar, men den är inget motivationstillstånd. En *vana*, som den att vika den dagstidning man läser på ett särskilt sätt, är ett något annorlunda exempel på samma sak: ett strategiväljartillstånd som inte är motivationellt. Det existerar m a o tillstånd som styr vårt viljemässiga handlande utan att vara direkt motiverande.

Björnsson skulle kanske vilja replikera att p g a att dessa rörelser utförs ”automatiskt” så är de inte (fullständigt) viljemässiga (”voluntary”). Det ligger något i detta, men då appellerar han till en distinktion som han inte förvärvat sig rätten att bruka, ty hans strategiväljartillstånd är inte tillräckligt utvecklade för att han med hänvisning till dem skall kunna förklara distinktionen mellan viljemässigt och automatiskt beteende.

Dessa strategiväljartillstånd placeerar Björnsson in i den humeska tradition som utmålar ”passions” som de drivande krafterna och ”ideas” (föreställningar) som det som kanaliserar denna kraft (s 25). Men som han själv omedelbart fortsätter med att säga är det enligt hans modell föreställningar som motiverar (s 26). Hans strategiväljartillstånd bara leder denna motiverande kraft längs vissa banor.

Ett problem för non-kognitivistisk internalism

Antag att Björnsson övervinner denna svårighet genom att på något vis baka in en motiverande kraft i sitt strategiväljartillstånd. Då kommer

nästa fråga: erhåller han därmed ett begrepp som är honom behjälpligt vid analysen av moraliska åsikter? Det kan tyckas problematiskt att framställa dylika åsikter som bestående i motivationstillstånd tolkade som strategiväljartillstånd, för ifråga om vissa moraliska åsikter tycks inga relevanta handlingsstrategier möjliga. Tag t ex åsikter rörande det förflutna. Det är sant att vi kan ha önskningar gällande denna tidsperiod, men kan önskningar då uppfattas som kopplade till strategiväljartillstånd vilket Björnsson föreslår (s 27)? Han skriver: "if I wish that something was the case and an opportunity to make that something the case appeared ... I would ... be motivated (or desire) to make it the case" (s 27–8). Men en sådan hypotetisk koppling till handlingsmotivation verkar inte fungera för alla önskningar, t ex inte en önskan att aldrig ha blivit till. Det är själv motsägande att tänka sig att man fick tillfälle att förhindra denna tilldragelse.

Det här är emellertid en punkt vid vilken det är viktigt att kunna distingera mellan kognitivistisk och non-kognitivistisk internalism, för det är bara den senare som behöver appellera till önskningar. Enligt en kognitivistisk internalism kan min åsikt att det var fel av mina föräldrar att låta mig bli till handla om *mina föräldrars* motivation, t ex om vad de hade varit motiverade att göra om de hade varit fullständigt rationella och välmenade. *De* hade möjlighet att förhindra min tillblivelse, så här

finns ingen anledning att åberopa vanmäktiga önskningar. En sådan anledning föreligger enligt non-kognitivismen eftersom den relevanta attityden här måste innehas av åsiktsbäraren, i det här fallet av mig, och jag kan omöjligen förhindra min egen tillkomst.

Detta skapar ett relaterat problem som Björnsson berör (s 53), men som han inte inser är specifikt för en internalism som är non-kognitivistisk. Som han påpekar i kapitel 3 har internalister försökt förklara varför "bör (handla)" implicerar "kan (handla)" genom att hänvisa till att den motivation det förra uttrycker förutsätter förmåga att handla. Men enligt non-kognitivisterna gäller detta bara när jag talar om vad jag själv bör göra i nuet. Det kan, som vi har sett, inte gälla för min åsikt att mina föräldrar inte borde ha låtit mig bli till, ty detta är ingenting som jag vid någon tidpunkt kunde ha förhindrat. Så non-kognitivisterna måste förklara varför den av "bör" uttryckta motivationen ibland, men inte alltid, förutsätter åsiktsbärarens handlingsförmåga. Kognitiva internalister kan ansluta sig till den mer okomplicerade uppfattningen att denna motivation *alltid* förutsätter handlingsförmåga hos den relevanta individen – som är subjektet *i* åsikten, den som sägs böra handla på något vis, snarare än subjektet som hyser åsikten.

"Tecken på objektivitet"

I kapitel 4 säger sig Björnsson vilja förklara "signs of objectivism", men

vad det inledningsvis rör sig om är ifall non-kognitivisterna kan förklara (bort) språkliga indikationer på *kognitivism* (representationalism). Dessa språkliga indikationer utgörs nämligen av sådant som moralutsagors "indicative surface", och denna indikerar naturligtvis att de har den kognitiva funktionen att uttrycka trosföreställningar om hur saker och ting ligger till. Denna yta är ingenting som besvärar kognitivistiska självbiografer, vilka som sagt Björnsson klassificerar som icke-objektivisterna. Detsamma gäller en annan språklig manifestation som jag skall titta närmare på Björnssons behandling av. Vissa moralutsagor har en konditional form vilken uttrycker *konditionala moraliska åsikter*, t ex

(C'') If acts of a certain kind are wrong then making someone perform an act of that kind is wrong (s 90).

Analysen av dem vållar inte icke-objektivisterna i Björnssons bemärkelse något speciellt huvudbry, så länge de är kognitivisterna. Det är bara non-kognitivismen som här ställs inför en utmaning (även om den inbegriper krav på känslö- och viljeattityders objektiva riktighet!).

Enligt Björnsson har en person åsikten (C'') om, lite förenklat, hon är disponerad att bilda åsikten att det är fel att förmå någon att utföra ett slags handling H om hon bildar åsikten att H är fel (s 90). Denna analys misslyckas emellertid med att fånga ett tillräckligt villkor. Även om det är sant att den som hyser

åsikten (C'') har den beskrivna dispositionen, gäller inte det omvända. Kort sagt, min invändning är att det att hysa en moralisk åsikt med konditionalt *innehåll*, som (C''), inte består i att ha en disposition som konditionalt relaterar moraliska åsikter med icke-konditionalt innehåll.

Personer som är benägna att hysa åsikten att det är fel att förmå någon att göra en viss handling närhelst de hyser åsikten att den är fel behöver inte vara medvetna om att de har denna disposition. När de ställs inför (C''), kan de uppriktigt förneka att den är sann. Då är det orimligt att tillskriva dem en åsikt med detta innehåll. Alltså är innehav av denna disposition inte en tillräcklig betingelse för innehav av en åsikt med ett konditionalt innehåll som (C'').

När dessa personer går från åsikten att en viss handling är fel till att det är fel att förmå någon att utföra den, har övergången givetvis inte formen av en *deduktion*. Det kan den emellertid ha för dem som tillika hyser åsikten med innehållet (C''). (C'') tillsammans med "Denna handling är fel" *implicerar logiskt* "Det är fel att förmå någon att begå denna handling".

Detta visar att man inte heller kan tolka åsikten (C'') som en trosföreställning med innehållet att man har dispositionen att hysa åsikten att det är fel att förmå någon att begå en handling när man hyser åsikten att handlingen är fel. För det senare åsiktsinnehållet tillsammans med

”Denna handling är fel” implicerar inte logiskt ”Det är fel att förmå någon att begå denna handling”.

Jag kan inte finna någon plausibel non-kognitivistisk analys av satsen som (C”). Det tycks inte gå att komma runt den svårighet som har sin grund i att satsen, eller satsdelar, som ”denna handling är fel” enligt denna analys har funktionen att uttrycka önske- eller viljeattityder, precis som ”om denna handling ändå begicks!” eller ”begå denna handling!”, och de senare kan svårligen infogas i ”om-så” ramen.

Moraliska åsikters ”riktighet”

En fråga som ställs i kapitel 4 är således: (F1) kan moraliska åsikter egentligen sakna sanningsvärde, trots att de uttrycks av språkliga konstruktioner som typiskt är uttryck för åsikter med sanningsvärde? Denna fråga gäller naturligtvis om huruvida kognitivismen eller non-kognitivismen är i överensstämmelse med sanningen. Det finns emellertid också en annan ”riktighetsfråga” som kapitlet tar upp, och denna angår verkligen objektivism (i min mening). Antag att internalismen (i min mening) är korrekt: moraliska åsikter säger något om (bl a) åsiktsbärandens känslö- eller viljeattityder. Då aktualiseras en annan riktighetsfråga: (F2) kan dessa attityder vara ”objektivt” riktiga liksom trosföreställningar? Finns det för känslö- och viljeattityder någon motsvarighet till den ”korrespondens” mot föreliggande förhållanden som trosföreställningar

uppvisar när de är sanna? Observera att denna fråga kan ställas oavsett om internalismen tar kognitiv eller non-kognitiv form, alltså oavsett om åsikter ”säger” något om attityder i kognitiv eller non-kognitiv mening. Den här frågan aktualiseras givetvis inte om man är externalist.

En stor del av diskussionen i kapitel 4 försöker närmast visa att ett negativt svar på (F2) är förenligt med hur vi ser på våra moraliska åsikter. Detta gäller t ex den långa sektionen 4.7 som bl a undersöker vår upplevelse av att våra moraliska åsiktsförändringar leder till bättre, ”riktigare” åsikter än de vi har lagt av. Många former av kognitivism – exempelvis den självbiografiska eller en relativism som går ut på att moraliska åsikter är trosföreställningar om något kollektivs faktiska attityder – saknar tydliga resurser att förklara denna upplevelse eller intuition. Antag att mina attityder eller attityderna hos ett kollektiv jag tillhör ändras från att omfatta H med gillande till att omfatta icke-H med gillande. Då kan jag enligt dessa teorier först ha den sanna åsikten att H är rätt och sedan den likaledes sanna åsikten att H inte är rätt. Alltså kan en hänvisning till dessa åsikters sanning inte förklara varför den senare åsikten upplevs som riktigare. Detta tycks snarare tarva att de attityder om vilka den senare åsikten är en trosföreställning är i någon mening riktiga.

Objektivism i min mening – vare sig den är internalistisk eller ex-

ternalistisk – har naturligtvis goda förutsättningar att förklara denna upplevelse av riktighet. Man kan säga att Björnsson försöker visa att också de internalister som förnekar objektivism – och således är subjektivistiska enligt min vokabulär – besitter medel att förklara den.

Sammanfattningsvis utreder Björnsson i kapitel 4 två riktighetsfrågor, (F1) och (F2), rörande moralåsikter, utan att distingera mellan dem: en som gäller non-kognitivistisk internalism och en annan som gäller subjektivistisk internalism. Mitt intryck är att han lyckas sämre med att försvara ett ja på den första frågan – alltså ett förnekande av kognitivism – än ett nej på den andra, alltså ett förnekande av objektivism. Detta är i linje med mina anmärkningar angående kapitel 3, vilka insinuerade att kognitivistisk internalism är mer plausibel än non-kognitivistisk. Om objektivismens hållbarhet skall jag däremot hålla tyst, liksom jag skall avhålla mig från att argumentera för ett ställningstagande i externalism/internalism kontroversen.

Moralisk svaghet

I det femte och sista kapitlet tar Björnsson upp bl a frågan om internalismen är förenlig med förekomsten av moralisk svaghet. Han förefaller att vilja sortera in denna företeelse under rubriken "amoralism". Som jag ser det är detta vilseledande. Amoralister trotsar *överlagt* eller med *berått mod* moralen; de struntar helt i att försöka efterleva den. Det

ger en anledning att förmoda att när de vidgår att något är ett moraliskt påbud eller förbud, brukar de kanske inte moraliska termer med deras fulla mening – en hypotes som Björnsson är inne på (s 114–8). De moraliskt svaga *försöker* emellertid precis som de starka handla likmätigt moralen; det är bara det att de till skillnad från de senare misslyckas. Detta gör det implausibelt att förklara svaghet med hänvisning till att de svaga inte faller moralomdömen med full kraft.

Hur försöker Björnsson då förena sin internalism med moralisk svaghet? Strängt taget genom att tillåta sin internalism en opportun elasticitet eller svajighet: en förstärkning eller försvagning allteftersom det passar omständigheterna. Han skriver att fall av moralisk svaghet

are obviously problematic for internalist theories [like Hare's] demanding that moral opinion should be followed by corresponding *action*. The present theory involves no such requirement, however: ... the connection between optations and action can be broken in a number of ways (s 120–1).

Det mest uppenbara sättet på vilket denna förbindelse kan brytas är om en viljeattityd överflyglas av en annan, starkare. Björnssons förklaring av moralisk svaghet tycks således gå ut på att den svages moraliska åsikt visserligen består i en viljeattityd, men inte i en dominerande sådan. Eftersom en motverkande attityd är dominerande, är det inte märkligt att den svage inte age-

rar i enlighet med sin moral.

I en annan passage försvar han sig dock till en uppfattning som förefaller implicera att den svages åsikt måste bestå i en dominerade viljeattityd. Björnsson frågar sig här i vilka omständigheter vi bildar åsikter att något är moraliskt rätt eller fel "all things considered", och svarar: "The most obvious case is when one is forming an intention to act, and when the resulting moral optation causes (or perhaps is) an intention to act" (s 83).

Den i moralen veke måste ha bildat en sådan "allt taget i beaktande" åsikt i en handlingssituation han står inför. Svaghet består inte i att bryta mot en åsikt som att det finns *något* som stöder att det är fel att göra si eller så, för detta är fullt förenligt med åsikten att det finns andra skäl som starkare stöder att det är rätt att göra detta. Nej, den svage måste bryta mot åsikten "Allt taget i beaktande är det moraliskt fel (av mig) att nu göra si eller så". Men enligt den nyss citerade passusen består en sådan åsikt i en viljeattityd som "causes (or perhaps is) an intention to act" – av allt att döma en dominerade viljeattityd, således. En sådan viljeattityd kan emellertid inte, rent definitionsmässigt, övermannas av någon konkurrerande attityd. Den förorsakar eller är en intention som omedelbart föregår handling. Därmed förblir det här oklart hur "the connection between optations and action can be broken".

Björnsson drivs sålunda mot en

"stark" internalism, som Hares, enligt vilken åsikten att det, allt taget i beaktande, är moraliskt fel (av mig) att begå den här handlingen består i en dominerande viljeattityd, eller intention, att göra handlingen. Ifall den kunde bestå i en viljeattityd som inte var dominerande är det svårt att förstå varför denna åsikt är oförenlig med att det, allt taget i beaktande, är moraliskt rätt (av mig) att begå handlingen. Det är nämligen ingenting logiskt klandervärd i att, allt taget i beaktande, i *någon* grad både önska att äta kakan och önska att ha den kvar. Det gör man om något talar för att äta den, men annat emot. Att hysa en önskan "i någon grad" kan därför bara konstituera en åsikt som att det finns *något* som stöder att det är fel (av mig) att göra den här handlingen, vilken som sagt är fullt förenlig med att det finns andra skäl som stöder motsatsen. När de moraliska skälen hopas, når man förr eller senare en punkt vid vilka de ger en tillräcklig motivation för handling. Rimligen är det detta tillstånd som uttrycks i "Allt taget i beaktande, är det moraliskt rätt av mig (bör jag) göra si eller så".

Hur internalismen kan förenas med moralisk svaghet förblir alltså en öppen fråga. Det måste dock påpekas att denna svaghet är något av ett besvär också för externalismen. Enligt den finns det *ingenting* egenomligt i företeelsen: någon råkar helt enkelt ha en otillräckligt stark vilja att agera moraliskt. Det kan förefalla osannolikt att den moralis-

ka svagheten skulle vara så oproblematiske. Därför ger ett uteblivet förenlighetsförslag från internalismens sida inget tillräckligt underlag för en anslutning till externalism.

De brister jag har pekat på – i taxonomin som buntar ihop internalism och non-kognitivism, i försvaret

av den senare beståndsdelen, i den underliggande motivationsteorin och i internalismens förenlighet med moralisk svaghet – utesluter dock inte att Björnssons doktorsavhandling är ett innehållsrikt och självständigt arbete.

Ingmar Persson